РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза == "SVOBODA" == Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIII. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., субота 10-го цьвітня 1915. Ч. 41. VOL. XXIII. JERSEY CITY, N. J., Saturday, April 10, 1915. N. 41.

НА УГОРСЬКІЙ РУСИ РОЗВИВАЄТЬ СЯ ВЕЛИКА БИТВА.

Над Лятормцею полонили Австрійці на Великдень 10.000 Москалів.

Один австрійський летун побив трох російських летунів.

Австрійці знова острілюють сербську столицю.

В ГАЛИЧИНІ:

АВСТРІЙЦІ ЗДЕРЖАЛИ НАСТУПАЮЧИЙ ПОХІД МОСКАЛІВ НА УГОРЩИНУ.

ВІДЕНЬ (через Амстердам і Лондон). дня 7. цьвітня. — Велика битва в Карпатах щораз то розширяєть ся і стає щораз то завзятійша. Погода, яка тепер настала, сприяє воєнним ділам.

Найзавзятійша битва кипить на боєвій лінії від переходу коло Дуклї до переходу коло Ужока.

Австро-угорські війска осягнули кілька місцевих успіхів. Москалї мали також кілька таких місцевих успіхів.

На угорськім боці над рікою Ляторицею (на полуднє від Дуклянського переходу) вспіли вже наші війска разом з німецькими, які прибули на підмогу, здержати наступаючий похід російських військ та відібрати їм кілька важних становищ, які вони були недавно заняли і зачали були там укріпляти ся. Рішаючої битви ще не скоро можна там сподївати ся.

АВСТРІЙЦІ ЗДОБУЛИ ВІД МОСКАЛІВ НА УГОРСЬКІЙ РУСИ 5.000 КАРАБІНІВ.

ВІДЕНЬ (через Лондон), дня 7. цьвітня. — Вчера вечером оголошено такий урядовий звіт ґенерального штабу австро-угорської армії:

Боротьба здовж цїлого карпатського фронту триває дальше.

В долині коло ріки Ляториці (на Угорській Руси) полонили ми вчера 930 Москалів, здобули 2 російські гармати, 7 машинових карабінів, 5.000 ручних карабінів і богато воєнного матеріялу.

НА ВЕЛИКДЕНЬ ПОЛОНИЛИ АВСТРІЙЦІ 10.000 МОСКАЛІВ.

ВІДЕНЬ (через Лондон). дня 8. цьвітня. — Завзяті битви, які від кількох тижнів тривали в бескидських горах (західних Карпатах), дійшли були до вершка завзятости на Великдень.

Найзавзятійше нападали Москалї на наші війска на угорськім боці в долині, в області ріки Ляториці. Мали вони там значні військові сили, бо вислали там більші маси військ зпід Перемишля. **Одначе всі їх напади скінчили ся для них невдачею, бо понесли вони величезні страти, а не осягнули жадного успіху.**

Австрійські і помічні німецькі війска виконали кілька відпорних нападів на Москалів і відбили від них кілька важних становищ.

На Великдень за оба дни полонили наші війска над Ляторицею 10.000 Москалів.

Битви там тривають ще дальше і потривають ще довший час.

В полуднево-східній Галичині (між Станиславовом і Коломиєю) були в останних днях лише гарматні перестрілки з обох неприятельських сторін.

ДО РІШАЮЧИХ БИТВ В КАРПАТАХ ЩЕ ДАЛЕКО.

БЕРЛІН (через Лондон), дня 8. цьвітня. — До рішеня карпатської розправи ще далеко. Тепер битви в західних Карпатах стають щораз завзятійші і розширяють ся на більший простір. Воєнні знавці заповідають, що великих рішаючих битв можна сподївати ся аж в дальшій будучині.

АВСТРІЙЦІ ІДУТЬ НА ПІВНІЧ ВІД КАРПАТСЬКОГО ПЕРЕХОДУ КОЛО УЖОКА.

ВІДЕНЬ (через Амстердам і Лондон). — Австрійська армія посунула ся на північ від карпатського переходу коло Ужока (на Бойківщині) на 30 миль. Австрійський напір є досить сильний і стремить до того, щоби проломити ся крізь російську лінію.

ТЯЖКО МОСКАЛЯМ ПЕРЕХОДИТИ КАРПАТИ.

ВЕНЕЦІЯ, Італїя (через Лондон). дня 8. цьвітня. — З Угорщини наспіли сюди вісти, які доносять, що Москалям дуже тяжко воювати на угорськім боці. Великі трудности мають вони при переправі військ, а ще більші при перевоженю гармат, амуніції і поживи.

В горах лежать ще снїги, а декуди густі ліси і зломи творять велику перепону для російських транспортів.

МОСКАЛЇ ДОНОСЯТЬ ПРО СВОЇ УСПІХИ В КАРПАТАХ.

ПЕТРОГРАД (через Лондон). дня 8. цьвітня. — Російський наступаючий похід в Карпатах проломив австрійську боєву лінію в двох місцях. Східне крило сеї армії загрожене. На схід від Лупківського переходу заняло російське війско Смольник. В околици Лупкова і Варфельду наші війска відперли Австрійців.

ОДИН АВСТРІЙСЬКИЙ ЛЕТУН ПЕРЕМІГ ТРОХ РОСІЙСЬКИХ.

БЕРЛІН (бездротна телеґрама до Сейвіл, Л. Ай.), дня 8. цьвітня. — З Будапешту, столиці Угорщини, прийшла нині відомість **про цїкаву боротьбу австрійського летуна з трома летунами російськими.**

Коли Москалї побачили, що над їх боєвою лінією, високо на 1.500 метрів уносить ся австрійський летун, вислали проти нього аж трох своїх летунів, які мали за задачу побити одного австрійського і спустити його на землю. Одначе коли вони були недалеко під австрійським летуном, сей кинув на один російський літак ручну бомбу. Удар був вельми влучний, бо спричинив сильний вибух і так скору катастрофу, що у воздусі повстав круговорот, який захопив два прочі російські літаки і спричинив нещасливий їх упадок на землю.

СТАРИЙ АВСТРІЙСЬКИЙ ЦІСАР ПЕВНИЙ ПОБІДИ.

ВІДЕНЬ (через Амстердам і Лондон), дня 7. цьвітня. — Полевий маршалок ґенерал фон дер Ґольц в поворотї до Туреччини вступив до Відня і був на послуханю у цісаря Франца Йосифа I.

В розмові з редактором тутешної німецької ґазети „Нає Фрає Прессе" сказав ґенерал Ґольц, що старий монарх є тепер в дуже поважнім настрою, але дуже певний побіди.

ЧИ РОСІЯ ДІСТАНЕ ГАЛИЧИНУ ПО ВІЙНІ?

ВАШІНҐТОН, Д. К., дня 6. цьвітня. — До тутешної австро-угорської амбасади прийшло з Відня з пресового бюра ц. і. к. армії отсе донесенє:

Простір російської території в російській Польщі, який до дня 25. марта заняли австро-угорські і німецькі війска, виносить 51.010 квадратових кільометрів, а населенє того простору обіймає 5.492.820 душ. В се обчисленє взято околиці міст: Калїша, Пйотркова, Кельц, Радома, Варшави (західні околиці), Плоцка, Ломжі і Сувалок.

Російські часописи, а за ними французькі й англійські подавали нераз, що простір, який заняли Москалї в Галичині, є далеко більший від того простору, який заняли Австрійці і Німці в російській Польщі. Одначе, як бачимо тепер з урядового австрійського зіставленя, справа так лихо не стоїть, бо австрійсько-німецька армія заняла в російській Польщі спорий простір землї, зовсім не меньший від того, який заняли Москалї в Галичині.

Цїла Галичина (східна і західна) має 78.532 квадратових кільометрів, а коли відчислимо з того сї области, які є в австрійських руках (часть західної Галичини і полуднево-східну часть Галичини), то вийде, що в російських руках меньше-більше буде стільки простору галицької території, що в австрійсько-німецьких руках є російської території (не говоримо вже тут про часть північної Бесарабської ґубернії, яка є також в австрійських руках).

Значить, що Росія не може чванити ся жадним успіхом і перевагою над своїми обома противниками і, коли вже навіть тепер мало би прийти до мирових переговорів, то Росія проти своїх територіяльних здобутків має такісамі здобутки своїх противників і при вирівнуваню границь мусїла би Австрії віддати Галичину в заміну за заняту часть російської Польщі.

Розумієть ся, що Росія наставала би, аби їй дістала ся східна Галичина і Буковина (яка є тепер в австрійських руках) тому, бо се Русь, а вона ніби також „Русь", але се від неї самої не залежить, лиш від усїх держав, що ведуть війну, а тимчасом на заході Німеччина заняла майже цїлу Бельґію (около 30.000 квадратових кільометрів і понад 8 мілїонів населеня) та спорий шмат Франції так, що разом сей простір буде знова такий як занята Москалями часть Галичини.

З уваги на те Німеччина й Австрія мають у своїх руках двічи стільки занятого простору як Росія (прочі її союзники не мають нічого) і тому австрійсько-німецький союз вже тепер має подвійну перевагу над противним союзом. Тому то годі сподївати ся, аби Росія могла мати яку користь з війни. Її союзники хотїли би також вийти сухо і коли би хотїли виторгувати від Німеччини, аби зрікла ся занятих територій у Франції і Бельґії, то передівсїм мусїли би тесаме зробити у відношеню до Австрії і віддати їй Галичину, а перевагу Німеччині відплатити воєнним відшкодованем, яким би поділила ся Німеччина, Австро-Угорщина і Туреччина.

Так меньше-більше виглядає справа тепер і коли би тепер прийшло до мирових переговорів, то можна сказати, що війна на нічім скінчила би ся, бо все було би по старому, а наслідки війни лише остали би ті, що знищено краї та убито і покалічено мілїони молодих людий. Але покищо ще годі говорити про конець війни, бо заносить ся на нову велику весняну воєнну розправу.

Обі неприятельські сторони намагають ся здобути тепер як найбільше успіхів, заняти як найбільше території, аби підчас мирових переговорів осягнути більше здобутків. Хто їх більше осягне, покаже недалека будучність.

Одна тепер є певна річ, що Росія з розпучливим напруженєм кидаєть ся у бій, щоби заняти більше території, **аби не вийти по війні з голими руками, бо се ворожить їй революцію в цїлій Росії.**

Одначе сього буде дуже тяжко уникнути.

Революційний вибух в Росії приніс би свободу всім її народам, а се вже була би користь з невинно пролитої крови мілїонів молодих людий усїх воюючих народів.

———o———

В РОСІЙСЬКІЙ ПОЛЬЩІ:

В РОСІЙСЬКІЙ ПОЛЬЩІ ЧЕРЕЗ ВЕСНЯНІ БОЛОТА ВІЙНА ПРИТИХЛА.

ПЕТРОГРАД (через Лондон), дня 8. цьвітня. — Урядово доносить російська військова управа ось-що про теперішнє воєнне положенє в російській Польщі:

Німці перестали нападати на російські війска коло Костьови і Рожанки. Від дня 27-ого марта не було там вже боротьби. Німці хотїли там проломити ся крізь російську боєву лінію. До сього стреміли вони від початку місяця лютого, але нічого не осягнули, бо наші війска доси задержали ся на своїх становищах.

БЕРЛІН (через Лондон), дня 8. цьвітня. — Головна військова управа доносить ось-що про теперішнє положенє в російській Польщі:

В російській Польщі в останнім часї запанувала тишина і не було ніякої важнійшої події на цїлій боєвій лінії. Настало тепер погане веремя; дороги розмокли ся й унеможливлюють всякий рух. Через те по обох сторонах тепер панує тишина.

ПОЛЯКИ В РОСІЇ ДІСТАЛИ САМОУПРАВУ МІСТ.

ПЕТРОГРАД (через Лондон), дня 8. цьвітня. — Після нового закона, щойно оголошеного, всї міста в російській Польщі дістануть самоуправу.

Справу язикову розвязано в отсей спосіб:

Самоуправні власти мають переписувати ся з державними властями, а також з публичними інституціями і приватними особами поза Польщею в московській мові. Крім того мають і в Польщі відповідати по московськи на всї московські письма.

Оголошеня польських самоуправних властий мусять бути в обох мовах. Наради і промови на засїданях самоуправних тїл можуть бути також в обох мовах, але предсїдатель має пояснити в другій мові, коли котрий член самоуправного тїла мови бесїдника не розуміє.

Самоуправу в російській Польщі надано після взірця, яка є в инших частях Росії.

З уваги, що в польських містах є значне число жидів, пороблено заходи, щоби і жиди мали участь в міських самоуправах.

Міську самоуправу в російській Польщі приняла з вдоволенєм російська і польська преса.

Ся міська самоуправа, яку російське правительство обіцювало Полякам вже від 10-ти літ, а яку аж тепер дало, є не дуже великим здобутком, передівсїм з уваги на те, що застережено рівні права для Москалів, хоч в цїлій російській Польщі є їх дуже малесеньке, аникаюче число.

Ся постанова, яку вже тепер переведено з таким поспіхом, вказує, що Москалї не думають ані творити польської держави ані надати цїлій російській Польщі краєвої автономії. Обіцянки видно лишать ся тільки обіцянками.

———o———

НА БАЛКАНІ:

АВСТРІЙЦІ ОСТРІЛЮВАЛИ СЕРБСЬКУ СТОЛИЦЮ.

ВІДЕНЬ (через Амстердам і Лондон), дня 7. цьвітня. — Оповістка міністерства війни доносить:

Наша артилєрія бомбардувала вчера сербську столицю Білгород, за кару за се, що Серби острілювали отверте місто Оршову.

НІШ, Сербія (через Лондон), дня 8. цьвітня. — Австро-угорська артилєрія бомбардувала вчера кілька сербських міст над рікою Дунаєм і Савою. На столицю Білгород впало 28 тяжких ґранатів. Три особи убили ті ґранати, а 6 ранили.

АВСТРІЙСЬКІ ЛЕТУНИ КИДАЮТЬ БОМБИ НА ЧОРНОГОРСЬКЕ МІСТО.

ПАРИЖ, дня 8. цьвітня. — З Цетиня, столички Чорногори, доносять, що вчера пополудни австрійські летуни кинули 7 бомб на чорногорське місто Подґоріца (Подґоріца — се найбільше місто в Чорногорі; має понад 10.000 мешканців; майже вдвоє більше від чорногорського столичного місточка Цетинє). Бомби впали на ринок і вбили 12 осіб, а ранили 48, а крім того знищили богато домів.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Отсим подає ся до загального відома, що слїдуючі відділи Укр. Нар. Союза зістали з днем 3-го цьвітня 1915 р. суспендовані згідно з приписами § 243 статута Укр. Нар. Союза: 48, 60, 79, 100, 153, 156, 159, 219, 280, 284, 295, 304, 312, 343 і 366 за неплаченє місячного податку (вкладок) за місяць марець 1915 р.

Коли місцевий уряд висше згаданих відділів не застосує ся до приписів статута орґанізації § 252, то по упливі приписаного часу висше згадані відділи будуть виключені з орґанізації, на підставі § 253 статута Укр. Нар. Союза.

Поодинокі члени висше згаданих суспендованих відділів У. Н. Союза, котрі хотять забезпечити собі членські права в орґанізації і надалї бути членами У. Н. Союза, мають застосувати ся до приписів § 412 статута. По переступні карти треба зголошувати ся на адресу головного рекордового секретаря У. Н. Союза: P. O. Box 76, Джерзи Сіти, Н. Дж.

Джерзи Сіти, Н. Дж., дня 8-го цьвітня 1915 р.

Дм. Капітула, гол. предс. У. Н. Союза.
Мих. Угорчак, гол. рек. секр. У. Н. Союза.

В суботу дня 10-го с. м. о 7-ій годині вечер в гали гр. кат. церкви в Тервіл, Конн., буде мав делеґат Пр. Комісії У. Н. Союза популярний відчит, ілюстрований сьвітляними образами.

Такий сам відчит буде мав той же делеґат в Ню Брітен, Конн., в неділю дня 11-го с. м.

На повисші відчити отсим всїх запрашаєть ся.

Дм. Андрейко,
секретар Пр. Ком. У. Н. Союза.

"SVOBODA" (LIBERTY)

the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.00 per year	на рік $2.00
$1.00 per 6 months	на пів року $1.00
0.75 per 3 months	на 3 місяці 0.75
In Jersey City, Canada and other foreign Countries:	В місті Jersey City, до Канади і других країв:
$3.00 per year	на рік $3.00
$1.50 per 6 months	на пів року $1.50
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda“.

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі“ редакція не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ.

Сю статю прислав до редакції „Гайдамаків“ один з визначних провідників української соціяльно-демократичної партії, а тепер сотник при Січових Стрільцях, п. Володимир Темницький. Подаємо сю статю з деякими пропусками, що відбігають задалеко від поданої у наголовку теми.

Стрілецький мілїтарний рух серед українського народа починаєть ся з вибухом балканської війни. Коли на балканськім півострові розпалїла воєнна заверуха і коли здавало ся, що ся заверуха може що хвиля довести до европейського конфлїкту, а зокрема до війни між Росією і Австрією — українська суспільність почала готовити ся до того, щоб у майбутній війнї проти царату не бути безчинною, несьвідомою своїх цілий та завдань масою, але щоб зі своєї сторони виступити чинно та оружно проти найбільшого свого ворога, найзавзятїйшого свого гнобителя.

Централї українських ґімнастичних товариств у Львові заходять ся зараз же творити стрілецкі товариства, чи то в лонї істнуючих ґімнастичних товариств, чи то яко окремі товариства. Але як з одного боку галицькі власти роблять тим заходам уперті перешкоди, так з другого — се треба з жалем ствердити — політичні сфери української суспільности ставлять ся цілком байдуже до сього нового в народі руху і не дають йому зі своєї сторони ніякої підмоги. Ся байдужність проявляла ся переважно цілковитим леґковажанєм стрілецького руху, а подекуди вироджувала ся навіть у насьмішки та зле укривану ворожість.

Становище самої української суспільности до стрілецько-мілїтарного руху було аж до вибуху теперішної европейської війни поділене і то дуже нерівномірно.

На загал більше прихильно ставляли ся до сього руху низші верстви української суспільности, себто ремісничі, робітничі та селянські круги. Так звана інтелїґенция розпадала ся в оцінці згаданого руху на два далеко нерівні таборп. Старше поколїнє не могло ніяким чином погодити ся з сею новою ідеєю. Не можна дивувати ся сій появі. Часи воєнної боротьби українського народу за свої права за волю і незалежність так давно минули! Хмельницький, Мазепа й инші провідники оружної боротьби за державну незалежність України — так далекі часово від сучасної хвилї, що наша суспільність може лише так покликувати ся на них, як покликують ся на пожовклі старі документи; може пишати ся ними, як пишав ся нащадок гербом своїх предків, але не спроможна анї відчувати їх усіми нитками душі, анї переживати їх так щиро й горячо, як переживаєть ся се, що не тільки примістило ся десь у комірках мозку, але що кружляє ще в крови, що атакує нерви.

Яке величезне значінє має тут часове віддаленє, з якою силою впливає воно на психольоґію народу, доказує найкрасше порівнанє межи польською й українською суспільностю, зглядно межи польськими й українськими змаганями до державної самостійности.

Сила, живучість і популярність ідеї самостійної Польщі, запал польської суспільности до оружної боротьби дасть ся вияснити і оправдати тільки при помочи певних законів природи. Коли є неоспоримою природничою правдою, що з кровю батька переходять на сина певні тїлесні і душевні прикмети раси, то з кровю, котра обрізкувала шаблї і баґнети російського війска, з кровю, з котрою мішало ся олово російських куль, мусїло перейти на синів воєнне завзяте, жадоба крівавої розправи. Майже нема польської родини, в котрій не було би жовнїрів з 31. і 63. року. Боротьба за самостійність Польщі — се для польської суспільности не спомини, не традиції записані на пожовклих від старости документах — але щось таке близке і безпосередне, що зачіпає родинні почуваня. Нинїшне поколїнє Поляків на власнї очи бачило ще майже сьвіжі рани на живім тїлї батьків і дядьків своїх. Кілько з нинїшних польських леґіонїстів, бувши малими хлопчиками, бавило ся збруєю, вищербленою на кістках російських жовнїрів; кілько разом з молоком матери ссало її гіркі сльози, якими оплакувала вона втрату мужа, батька чи брата, що поляг у крівавій січи з Москалями! Та кров і ті сльози, ті рани і калїцтва найблизших і найдорозших осіб — се ті безпосередні чинники, що просто фізично впливали і впливають на сучасне поколїнє Поляків. Вони зродили ідеї, вони дали напрям думці, проявили себе з елєментарною, майже несьвідомою силою. На тій основі, а не на основі льоґічних розумовань, чи памятевих споминів, виросла польська ірредентистична (змагаюча до полїтичної независимости) лїтература, пійшла пропаґанда боротьби за самостійність Польщі. Тут не ідея, що зродила ся в умах мислителїв, була доцільно пропаґована і педаґоґічно впоювана в молодші поколїня і не політичні міркованя, з розумовою оцінкою всіх моментів за і проти, дали яко вислїд, яко політичну програму самостійність Польщі і оружну боротьбу за неї — а просто почуваня, що зачіпали нерви, шукали собі вислову недавно ще в письменстві, а тепер у чинній оружній боротьбі.

Усього того якраз не доставало українській суспільности. Часи, коли українська кров проливала ся за волю України, такі далекі, що теперішне поколїнє знає про них лише з книжок. Сучасне поколїнє треба би було щойно доцільною роботою виховати і приготовити до того, щоб з оружєм в руках могло стати до воєнної боротьби за волю України.

Сама ідея державної самостійности України — се у нас Українців плїд полїтично-економічних розважувань, льоґічний висновок цілого ряду економічних, суспільних і політичних тез. Ідею державної самостійности України пропаґувало ся серед нашої суспільности передусім сим способом, що наводило ся цілий ряд арґументів, зачерпнених з обсягу ґеоґрафії, ґеольоґії, суспільної економії, а вкінци політичної структури Европи. Отсе була основа, на якій в кінцевих роках XIX. столїтя виростала і поширювала ся ідея державної самостійности України.

Відділена таким далеким часом від тої доби, коли український нарід брав участь у війні в імя своїх власних ідеалів, теперішна українська суспільність піддала ся несьвідомо впливам пацифістичних (миролюбивих) ідей. Скріпленю впливів пацифістичної пропаґанди пособляли серед української суспільности в значній мірі також антимілїтаристичні ідеї. Загалом треба сказати, що певне помішанє двох зовсїм ріжних ідей, именно ідеї пацифістів та ідеї антимілїтаристів, дасть ся замітити не тільки серед української суспільности, але навіть в широких сферах европейського населеня загалом, іменно в тих сферах, до яких дійшли ідеї антимілїтаризму яко невіддільна часть демократичного сьвітогляду. Завдяки сьому навіть члени революційних партій були подекуди рівночасно проповідниками пацифістичних ідей!

Розуміє ть ся, що таке помішанє двох ріжних ідей могло наступити лише завдяки зовсїм поверховному та формалїстичному способови думаня. Хто під впливом самого звука слова тратив вгляд у суть понятя, у того мілїтаризм і мілїтарний рух зливали ся в одно. А тимчасом мілїтаризм се лише певна система мілїтарного руху, система повязана тісно з теперішним устроєм держав, система, що випливає з сучасного капіталїстичного ладу. Противенством для мілїтаризму — се не пацифізм, але инша система мілїтарного руху, примір ом народна мілїція. Пацифізм перечить всьому: мілїтаризмови, народній мілїції, а навіть революції.

Усі ті ясні правди попали серед української суспільности у занедбанє. Не було у нас анї одної серіозної спроби теоретично їх розглянути. Цілі поколїня нашої молодїжи виховували ся в такім туманнім помішаню згаданих двох ріжних ідей — а се довело до того, що на мілїтарний рух серед Поляків з нашого боку задивляли ся з насьмішкою „ідейної“ висшости та „програмової“ непорочности. Довело до того, що коли у нас проявили ся початки мілїтарного руху — то заходи сї попали на цілком непідготований, а навіть ворожий ґрунт. І треба було щойно вибуху війни, треба було цілого скомплїкованого апарату ріжнородних впливів, щоб становище української суспільности до мілїтарного руху змінило ся. Вправді ся зміна була більше формальна, бо до сутевої зміни так нагло і в такім короткім часї не могло дійти, але сам факт зміни становища, факт виставленя полку з Українських Січових Стрільців, мусить мати дуже далекойдучі і глибоко в душу народа сягаючі наслідки.

Говорить ся тепер у нас про переоцінку цінностий, іменно у відношеню до мілїтарного питаня, яка мала зайти в цілій нашій суспільности. Ся характеристика не зовсїм вірна. Переоцінювати цінности можна лише тоді, коли сї цінности загалом були і займали якесь місце в думках суспільности. Висловлюючи ся конкретно, у нас можна би говорити про переоцінку, як би ми були перед тим програмові пацифісти, а тепер стали прихильниками війни, або з антимілїтаристів перемінили ся у мілїтаристичну суспільність.

Тимчасом програмового пацифізму у нас нема і не було. Становище великанської більшости суспільности до сього рода питань було ніяке. Цїла ся катеґорія дуже важних питань була нашій суспільности цілком чужа і далека. Говорило ся вправдї нераз в ріжних торжественних промовах, що наша свобода може бути здобута лише „кровю і зелїзом“ (фраза ся бувала дуже гучно оплескувана), але на тім і кінець. Ніхто не розбирав сих питань теоретично, ніхто не тягнув практичних висновків. Головна причина сьому не теоретичне відємне відношенє до сеї справи — а якась чисто фізична відчуженість та історична далекість. У нас завмер інстинкт воєнної боротьби за свої права, завмер через повільний віковий занепад.

Щодо антимілїтаризму — то програмово визнавали його лише соціял-демократи, а так від більшого сьвята також радикали. Але соціял-демократи свого становища не змінили. Досить вказати на ріжницю між антимілїтаризмом і пацифізмом, досить пригадати, що соц.-демократія все була і є не тільки за оружною боротьбою в обороні політичної свободи, коли та являєть ся загроженою, але навіть за оружною боротьбою за свободу, коли обставини так складають ся, що оружною боротьбою можна добути свободу.

Соціял-демократія не була ніколи проти кождої і всякої війни, лише проти війни певної катеґорії. Коли якась війна — як теперішна проти Росії — має принести висвободженє народних мас з політичного ярма, має дати волю поневоленим народам — то проти такої війни не може бути анї один щирий соціял-демократ. До боротьби проти царату, ворога волї, поступу і сьвітла, до боротьби проти „тюрми народів“ — повинні стати всї, хто може оружно бороти ся!

Правда, соціял-демократи є за удержанєм мира, але не мира за всяку ціну. Коли би примір ом ціною мира мало бути те, що Галичина малаб відпасти від конституційної Австрії, а піддати ся під руку російського царя — анї один український соціял-демократ такої ціни за мир не заплатив би.

Ось-такий більше-меньше був стан української суспільности в Галичині, коли схочемо оцінити його зі становища збірної психольоґії та політичних програм під пору вибуху сучасної війни.

Війна поставила всї ті питаня рубом, приневолила ними заняти ся і розігнала той мрачний туман, в якім наша суспільність куняла.

Не було часу на теоретичне розбиранє питань, на вияснюванє дорогою дискусій — вияснено їх практичним вчинком: виставленєм корпусу наших добровольців. І власне виставленє корпусу „Українських Січових Стрільців“, участь того корпусу в оружній боротьбі проти Росії — має для нас кольосальне значінє.

Передусім ідея нашої державної самостійности, про котру ми на довгі часи були призабули, котру ми в останній добі нашого політичного житя вправді знову воскресили, але лише в сфері теоретичних ідеалів і душевних бажань, стає для нас тепер цілию, задля якої йдуть наші добровольці у бій. Вирозумована ідея всякає в кров народу, стає невіддїлимим складником народного орґанізму, природною частиною його душі.

Кров пролята на поли бою добровільно і за ясно усьвідомлену ціль підносить нашу суспільність з тих низин, де невольник хилить ся під ногами свого пана і в покорі приймає удари — до тих вершин, де сьвідома свого достоїнства і змагаюча до своєї мети суспільність стає до отвертої боротьби проти того, хто неволить її.

З тою хвилею, коли тисячі галицьких Українців зголосили ся добровольцями до боротьби на житє і смерть за визволенє України — увійшла нова душа в тіло нашого народа! Злетіли з нас кайдани, правда не ті, які силою факту, що над українським народом панує наїзник, вяжуть свободу наших рухів, але ті далеко гірші, тяжші і соромнїйші кайдани, про котрі сказав Франко: „але ум мій є раб і душа моя раб“.

Які не будуть реальні зміни, котрі сучасна війна нам принесе — для епохального внутрішного перевороту — підєм поваги для самих себе як народу, що з власної волі кладе житє і проливає свою кров, щоби здійснити свою збірну постанову — зостанеть ся, як би там не було, скарбом нашої національної душі, скарбом, якого ніякий ворог нам не забере, скарбом, що на вік зостанеть ся гордощами і житєвою іскрою для сучасних і грядучих поколїнь! Своїми добровольцями український нарід доказав, що його ідея політичної независимости — се не якась високопарна фраза, але клич, що сягає у глибину народних мас і є вже досить сильний до того, щоб ті маси двигнути у вир оружної боротьби. В серпни 1914. року скінчив ся період української історії, якого початком був упадок останного народного повстаня, невдача останної спроби узискати незалежність. **Леґіон Українських Січових Стрільців уводить нас в нову епоху. На арені европейських подій перестаємо бути бездільною силою, якої рухами кермує чужа рука. Відзискуємо назад нашу колишню активність і самі собі визначуємо шлях. Стаємо чинником, що має власну волю і змагає до власної цїли.**

Через леґіон Українських Січових Стрільців, що у сучасній европейській війнї бере діяльну участь і під нашим національним стягом веде кріваву боротьбу проти найбільшого нашого ворога, входимо поміж воюючі европейські народи на рівних обовязках і рівних правах. Історична доля звела нашу участь в европейській війнї до одного леґіону — але хоча той леґіон не богато може вплинути на вислїд війни, то всеж таки він буде нашою леґітимацією там і тоді, коли і де ліквідувати-меть ся сучасну війну.

Ми віримо, що сучасна европейська війна принесе визволенє українському народови, а почуваємо, що визволенє се окуплюємо власною нашою кровю і житєм найкрасших наших людий. Ся власне обставина, що таке почутє в нас родить ся і що родить ся на твердій основі фактів — дає нам друге почутє — почутє, що ми народ, який не тільки має свою минувшину, але народ, що має волю бути народом і має силу бути народом.

Факт участи Українських Січових Стрільців у війнї мусить мати великий вплив і на відносини других народів та держав супроти українського народу. **Наш леґіон добровольців є для кождого доказом, що український народ потрафить за свої права стати до оружного бою, що не зрезиґнував зі своїх прав до незалежного істнованя, що готов здійсненє сих прав силою перепертп.**

З сею обставиною мусїти-ме числити ся кождий, хто прийде у сяку чи таку стрічу з українським народом.

І коли до вибуху сучасної війни могло декому здавати ся, що довголїтне ярмо поневолило на вік цілий український нарід і що нарід сей став нездатний протиділати навіть на найтяжші кривди — то сей погляд мусить тепер перейти до історії. **Цілий сьвіт, близші чи дальші сусіди мусять числити ся з тим, що завдяки европейській війнї український народ виступив на арену, сказав, чого хоче і до чого стремить, і з тої арени незаспокоєний у своїх політичних змаганях не дасть себе анї усунути, анї силою струтити: місця свого на нїй боронити-ме кровю і зелїзом!**

Вол. Темницький.

УКРАЇНСЬКІ ВОЄННІ БРАНЦІ В АВСТРІЇ І В РОСІЇ.

В українській часописи „Дїлї“, яка тепер виходить яко тижневик у Відни, знаходимо в числі 10-ім з 13-ого марта с. р. цікаву статю про українських воєнних бранців у двох воюючих зі собою державах, яку отсе подаємо в цілости.

Російські бранці в Австрії мають приміщенє в окремих до тої цїли збудованих бараках. Се просторі ряди на скорі побудованих деревляних будинків. Табор такий виглядає на місточко. Побіч бараків на мешканя і саль на обіди є бараки на склади мяса, на кухню, пекарню, пральню, купальню і золярню, на шпиталь і т. д. Є також осібні бараки на робітні, варстати, є навіть „галї“ на богослуженя. Так у нас.

У Росії представляєть ся воно инакше. Подібних бараків Росіяни для австрійських і німецьких бранців майже не будують. По найбільшій части передержують вони їх в опорожнених касарнях або подібних державних будинках. Та найбільше практикований є звичай творити так звані

„воєнні огородки“.

До сего призначено богато місцевостий на Сибіри, які лежать при зелїзничім сибірськім шляху. Туди висилають вони бранців на кватири — себто розміщують по господах — а властителям за прокорменє платять відповідну винагороду. Кольонії сї находять ся в великій скількости в середній Сибіри — як Іркутск, Красноярск і много инших.

Щодо

трактованя бранців

істнують окремі міжнародні умови.

Жовнїр не повинен в полонї відчути зневаги свого достоїнства, своїх релїґійних, національних, чи політичних поглядів. Тому кожда культурна держава стараєть ся сього права придержуватись; а саме стараєть ся іти на зустріч релїґійним та національним бажаням полонених. Недопустима є у культурних народів ногорда і висьміюванє вітчини, за яку передше бранець боров ся — недопустима є політична аґітація, яка малаб на цїли захитати вірність бранця вояка для бувших його полководців і для володаря держави.

Тимчасом з вісток, які передістають ся від австрійських бранців у Росії, згадані права не мають там не то пошанівку, але їх уряд російський прямо ломить і топче.

Правда, на боці полишає він німецьких і австрійських Німців — і щодо них зберігає деяку льояльність але зовсім иншу дорогу вибрав щодо Славян австрійських — а ще иншу щодо Українців з Галичини. Відношенє уряду знова до Українців инше, а до галицьких москвофілів инше.

Про пошанованє релїґійних, католицьких почувань українських вояків нема навіть мови.

А вже про пошанованє національних українських почувань вже навіть нема що й згадувати.

(Дальше сконфісковано австрійською цензурою; можливо, що були такі прикрі річи, які могли викликати „занепокоєнє“. — Ред.)

Австрія шанує права, запоручені воєнним бранцям. Шанує переконаня релїґійні, національні і т. д., власти військові поступають безсторонно без огляду на приналежність релїґійну і національну. Що більше, з повним вдоволенєм підносять самі російські бранці, що мають своїх православних сьвящеників, які відправляють в часї сьвят, та роблять їм торжества — от хочби недавно різдвяні та йорданські. Протестанти, католики, жиди мають також заспокоюванє своїх душевних потреб.

Між російськими бранцями в Австрії находять ся також закордонні Українці. Буде їх около 30.000 і жиють в бараках в ріжних місцевостях, яких є в Австро-Угорщині понад 60. Усїх бранців в Австрії по ґазетним і урядовим обчисленям буде тепер коло 250.000. Найбільше Українців буде в однім таборі в Австрії гор., в однім в Стирії, в двох в Чехії та в трох на Угорщині.

Житє бранців є одностайне, в зимі навіть монотонне. Головно не знають, що робити з вільним часом. Через те мають доволї часу до думаня, яке родить в них велику тугу за родиною, жінкою, дітьми — і наслїдком того деньденно відходять десятки тисяч листів до родин. Зміст и листів очевидно подібні — допити про здоровлє рідні, повідомленє, що він в неволї, та молитва за мир.

Очевидно розлука з родиною наводить тяжку тугу на вояка. Штучно викликаний воєнний настрій у російського вояка скоро уступає, а його місце займає туга. Управа російської армії числила ся з тим, і стараєть ся штучно піддержувати дух в армії — і тому зладила готові друковані листи для салдатів, які мають бути доказом геройства вояка, а надто піддержувати „патріотичного“ духа в родині і суспільности. Такі листи звичайно ілюстровані — з верху з'ображений бравурний приступ російської піхоти чи кінноти, а потім іде стихом або прозою друкований лист:

Ось зразок:

Пишемо з окопів до рідні!
Милі мої рідні,
В перших стрічках спішу звістити Вам, дорогі,
Що я по милости Божій жив і здоров,
Убиваю на смерть ворогів.
Вас, дорогі, я прошу, не плакать обо мні,
Бо обовязаний я бути на війні,
Боротись з врагами я сьміло іду
За Царя і Русь сьвятую не пожалію і жизнь мою.

Та і смерть мене не страшить,
Щоби тілько ворогів Руси сьвятой побідить.
І вірте, поборемо ворогів батюшки Царя
Тоді і до Вас, мої дорогі, зійде „всерусскоє Ура!"
Кому суджено буде, той остане живим
І вернеть ся з поля бою опять к' своїм рідним.
— — — — — — — — —
До свиданя, за мною не скучайте
А може буть із „Георгієм" мене ожидайте...

Та того рода листів не посилають Українці. Між ними є також люди ріжних станів і занять. Є сьвідомі, є меньше сьвідомі — є й такі, які свою національну окремішність зазначують тільки словом „хахол" або „малоросс".

Одно інтересно: коли Москалї поза при спане, харч і мир про нїщо инше не балакають — **то у всїх грамотних Українців слїдне бажанє книжки, лектури, читаня.**

Се вельми цікаве. Британське заграничне товариство може похвалитись великою скількостю листів від бранців Українців; тесаме й Централя Червоного Хреста і приватні наші люди та редакції і товариства, в яких вони благають засланя їм книжок, щоби „покормити свою душу".

Очевидно в більшости відозвалось у них бажанє лектури духовного змісту, сьвятого письма. Нема двох думок, що коли як коли то тепер значінє сьвятого письма, переложеного Кулїшем, показалось наглядним.

Ось один виїмок з листа російського бранця Українця:

„Вельми Шановні Добродії!

Ми російські Українці, військові полонені щиро прохаємо Вас допомогти нам в розвиткові духових потреб святим писанієм, без котрого ми почуваєм себе дуже не гарно. Деякі бо від тоскуваня начали злитись і ображати один одного, грати в негарні іграшки і т. п. Далі стає не можливо дивитись на те і ми маємо повну надію на Вас, що Ви не відкажете переслати нам святих книжок..."

Велика скількість знова просить о переслане

Кобзаря Шевченка.

Кобзар має дуже великий попит, а поезії Шевченка лишають такий сильний вплив, що деякі з бранців ладом поезії Шевченка пишуть листи до родин в Росії.

Ось виїмок з листа, де просить бранець Кобзаря.

„Високоповажаний Пане Добродію.

Я і другі вже кілька разів просили Вас бодай о оден примірник Кобзаря. Тілько такого і до сього часу не одержуємо.

Либонь чи не цензура цему причиною. Так розяснив менї наш Добродїй Комендант, до котрого я по цему дїлу звертав ся. За для чого беру на себе сьміливість звернуть ся до Вас, вельми шановний Добродію, з найширійшим проханєм, коли ласка Ваша на те буде, вислати по моїй адресї бодай один примірник з умовою — Вашого доповненого закордонного видання. Щиро прохаючи Вас пробаченя за турботи, зостаюсь до Вас з високим поважанєм і шанобою...

Пришліть конечно, а я заплачу за його з приємностю".

Не буде отже дивно, що книгарня Наук. Товариства ім. Шевченка по вмарші Москалів до Львова в короткім часї розпродала всї майже українські книжки — за „Кобзаря" заплатив один офіцир, російський Українець 100 кор.; не дивним буде, **що инший російський офіцир Українець бажав собі в бою лягти, але з Кобзарем при серци...**

Бранцї Українцї благають взагалї лектури і часописий; з книжок головний попит за історією України Аркаса.

Заки наведу того рода листи, писані до одного Українця з Галичини, тепер у Відни — замічу, що читанє української книжки спричиняє бранцеви чимало клопоту. Українцї сидять в суміш з Москалями, які пильно слїдять кождий крок Українців. **Такий Москаль, побачивши українську книжку, починає лаятись з Українцем, мовляв, що Українець зраджує „отечество", царя-батюшку та грозить по повороті донести начальству, і т. д.**

Робота застрахання деколи осягає свою цїль у прибитих українських мужиків, але у сьвідомих стрічаєть ся з рішучим протестом.

В найблизшім числї подам читачам „Дїла" кілька листів, які дуже гарно ілюструють відносини серед табору Москалів до Українців.

Гр. Микетей.

Коли хочете мати спокій в родинї, то мусите купити календар У. Н. Союза на 1915-тий рік, бо нічим так не вдоволите цїлої родини, як власне тим календарем. Він такий красний і цікавий, що кождий покине пусту сварку або сплетнї, а візьметь ся до читаня і навчить ся богато цікавих та вартісних річий. Один примірник коштує всего вже разом з почтою 60 ц. Купіть собі і радьте другим. Замовленя посилати до „Свободи".

ПОСЛЇДНИЙ ЛИСТ СІЧОВОГО СТРІЛЬЦЯ ДО МАТЕРИ.

Мене трафила куля, дорогі Мамо. Стало ся, може і не зле. Вони, вороги, кидали бомби з кріпости. Ми ішли на них штурмом. Мене пірвала лють. Я біг цїлою силою на ворога і при тім може занадто стратив я обережність. Инші товариші перед тим погибли. Я також був впав, але встав і пігнав дальше. А коло мене тріскали ґранати. Сотник кричав свою команду, та вона не доходила вже до мого слуху. Я бачив, що вже близенько до ворожих засїдків, вже бачив я виразно лиця, шапки і блюзи ворогів. Гнав я на них і кричав: „Гура!" В тім „тарах", мене щось пхнуло і я відразу лежу на землї.

Не гадайте, Мамо, що мене боліло. Нї. Лише чоловік хапаєть ся за чоло, в пригорщи відразу повно крови, в очах потемнїє, корчі стиснуть руку, а в нїй і ґвер, ноги заломлять ся в колїнах, чоловік хитнеть ся і — більше не памятає нічого...

Тут менї добре. Лежу в військовім лазареті (шпиталі). Що дня доглядає мене сестриця. Має вона білий очіпок на голові і жовтаве волосє, як Петрова Катря. Кажуть, що се ґрафиня, але так не можна її тут називати, лише „сестриця". Носить ся вона дуже скромно, працює без заплати, а доглядає мене дуже точно, чемненько і ввічливо, хоч знає, що я селянин, бідний і простий. Вона поправляє подушку під моєю головою, відсьвіжує мої бандажі, прохолоджує палячу мене горячку, а чує і спішить до мене з помічю, хоч як по тихо я її взивав би. Має дуже ніжні руки, а тут тяжко працює. Вона пише для мене і сей послїдний лист до Вас. Так, послїдний, дорогі Мамо, послїдний! Се завчасу Вам доношу. Кріпіть ся, дорогі Мамо, та не тратьте надії на Божу опіку.

Я болю не чую, Мамо. Мучить мене лише якась дивна сонливість і страшно палить мене горячка.

Якраз тепер бачу нашу малу хатину, ось там при дорозї, на горбочку, між вишнями. Зачинає вечеріти. Кури чогось сполошили ся і розлетіли ся. Тітка їх прикликує і заганяє. Краса корова ричить в стайнї, а Брисько бреще за чиїмсь возом. Чи то не Петро поїхав, Мамо! Здасть ся, се була його „шкапа". Поздоровте, Мамо, нашу худобину від мене і всю деревину в садї і цьвіти. Якраз тепер каже лїкар надімною: „Боже, Боже". Та вони всїх тут так потїшають. Перед хвилею просив я його, щоби сказав менї щиру правду, чи буду я жити. Та він лиш стиснув легко мою руку і я зрозумів його... Більше вже я його не питав...

Завзято я боров ся, Мамо, як з ворогом так і зі смертю. Завзято, як український стрілець.

Нинїшної ночи було на небі повно зьвізд. В ночи бачив я нашу ниву, нашу любу землицю. Бачив я і гріб небіщика тата враз з хрестом на кладовищи, а побіч него і гріб нашої малої Олї, повний цьвітів неначе в маю. Та не знаю, чи я се бачив чи відчував чи лише менї здавало ся, що тато і сестра ждуть на когось. Мамо, поклонїть ся від мене їх гробам і скажіть, що менї до них було за далеко...

Не плачте, Мамо. Я спокійно спічну тут, на чужинї. Спокійно і з честю, як вірний Українї Січовий Стрілець. Може колись і сюди зайде який наш земляк, може сяде побіч мого гробу, а може і галузками і цьвітами його омаїть. Може і затужить, думку заспіває, нашу дорогу думку, а відходячи скаже: „І я мав товариша, та і він погиб".

Настане мир, Мамо. Все відновить ся, що знищила воєнна буря і пожежа. Воскресне може і Русь-Україна. Та тисячі-тисячі сего не побачать, і я нї, Мамо. Та, хоч я селянин, чую се і знаю, що вже перед тим, нїм далеко від Вас достигла мене ворожа куля, своїм потом, духом і кровю вратував я частину України. Моя частина остала таки на вазї України і в стрежіню-шпику її жизни. Не збудував я міста нї замку, не сотворив ліса нї парку. Але дрібну частину України я таки вратував-спас...

Дві хатини, Мамо, зі своїми соломяними стріхами, завсїгди чомусь-то стоять менї перед очима: наша і хатина Петра, де проживає Катря. Катря, з якою я від маленька бавив ся і якої вікно я цьвітами маїв. Поклонїть ся, Мамо, обом тим хатам від мене. А Катрі скажіть: „він погиб". Колиж вона заплаче, то скажіть їй: „він казав тебе поздоровити". Колиж Вам біль серце стисне — а я Вас знаю, Мамо, — і війна дальше потриває, то перекажіть Петрови і нашим читальникам, щоби всї вони, чим можуть, допомогли до визволеня України. Ви вже самітні, немічні і бідні, Мамо. Ви вже не всилї більше щось дати. Колиж хтось за те Вам дорікати тай Вас питати-ме, що дали Ви Українї-Ненцї, скажіть на те: „Віддала я їй все найлїпше, одинака-сина"...

(З віденської „Свободи" ч. 2. з 16. лютого).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

(З „Дїла", ч. 10. з 13. марта с. р.)

Роман Ґушул, однорічний добровolець 24. п. п., погиб на полудневім теренї війни дня 19. жовтня м. р. Покійний був сином учителя, ґімназію скінчив сього року в Чернівцях, де був звісний яко добрий хорист. Відзначав ся гарними товариськими прикметами, тому тїшив ся між товаришами великими симпатіями. „До маршкомпанії", яка відходила у Сербію, зголосив ся сам. — В. й. п.!

Іван Шинкарук, однорічний добровoлець 24. п. п., родом з Пилип, коломийського повіту, погиб на полудневім теренї війни. Зголосив ся також сам до „маршкомпанії". Відзначав ся небувалою відвагою, а пишучий отсї стрічки був сам сьвідком, як Покійний кинув ся з своїм „швармом" серед граду куль і шрапнелів на сербські машинові кріси. Се було дня 19. жовтня м. р. і тодї був Покійний ранений шрапнелем в плечі. По місяци, вернувши вдруге на поле боїв, погиб. — В. й. п.!

Володимир Сїнятович, народний учитель, помер на серцеву недугу дня 3. с. м. в Шляднінґ (Стирія), де його поховано дня 5. с. м. Покійний родив ся мабуть у Жабю і там, а опісля в селї Шешорах провів молоді лїта. Власними силами приготовив ся до семинарії, яку скінчив у Станиславові, майже сам себе удержуючи. Опісля здав виділовий іспит і дістав посаду виділового учителя в Заболотові. Там жив до останних часів, себто до мобілїзації. Покликаний до 24. п. п., працював Покійний по канцеляріях від рана до ночи і се його добило. Кілько працї вложив Покійний в Заболотів, про се говорять проречисто всї тамошні просьвітні і економічні інституції. Для своїх громадян був він невідступним дорадником і повірником і тільки його невсипущі заходи довели до сього, що в Заболотові вибрано в послїднім роцї — чи не перший раз від віків — чисто українську громадську раду. Покійний був незвичайно щирим і простим чоловіком, а характер його був чистий як слеза. — В. й. п.!

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Останними часами появило ся кілька сьвіжих українських часописий, тому не від річи буде зробити перегляд цїлої нашої преси. При тім треба подїлити сї часописи на певні ґрупи, після інтересів, які вони заступають.

Найстаршою американсько-українською часописию є **„Свобода"**, урядовий орґан Українського Народного Союза, виходить в Джерзи Сіти Ню Джерзи три рази на тиждень. Напрям часописи є наскрізь національний.

В такім самім народнім дусї писані також отсї часописи:

„Нове Житє", орґан запомогової місцевої орґанїзації „Згода Братств"; виходить в Олифант, Па., раз на тиждень.

„Народне Слово", орґан запомогової місцевої орґанїзації „Народна Поміч"; виходить раз на тиждень в Мікісракс, Па.

„Гірник", бизнесовий приватний орґан, видаваний в Скрентон, Па., раз на тиждень.

„Україна", урядовий орґан місцевої запомогової орґанїзації „Вільна Україна"; виходить раз на тиждень у Вілксбері, Па.

Часописи з напрямом народно-релїґійним:

„Америка", дневник, урядовий орґан „Провидїня"; виходить у Філядельфії, Па.

„Русинъ", урядовий орґан запомогової орґанїзації „Собраніє греко-католицьких церковних братств". Ся часопись призначена для угорських Українців, видаєть ся латиньскими буквами, писана „угро-руським" говором; виходить раз на тиждень в Пітсбурґ, Па.

До катеґорії релїґійно-народних часописий належить зачислити **„Союз"**, орґан пресвитеріянської громади. Є се часопись релїґійна після засад протестантизму, а народні справи обговорюють ся в нїй о стілько, о скілько стає місця поза релїґійними справами. Виходить раз на тиждень в Пітсбурґ, Па.

Часописи меньше або більше виразного соціялїстичного напряму:

„Народна Воля", орґан „Руського Народного Союза". Виходить два рази на тиждень в Скрентон, Па.

„Гайдамаки", орґан запомогової орґанїзації „Гайдамаки"; виходить раз на тиждень в Ню Йорку.

„Робітник", видаваний членами українського відділу Соціялїстичної Партії в Дітройт, Міш., три рази на місяць.

„Пролєтар", виходить раз на тиждень в Клівленд, О.

Деякі з тих часописий повстають лише на те, щоби по виданю кількох чисел упасти. Се й самозрозуміле, бо причина їх повстаня се лайка на місцевих людий, з котрими видавцї часописи не можуть жити в згодї.

Кромі сього треба звернути увагу, що деякі часописи не то, що зовсїм не приносять користи українській справі, але навіть шкодять. Дїєть ся се тому, що дотичні редактори не знають нї мови, нї правописи, нї цїли і тому, читаючи сї часописи, маєть ся вражінє, що їх цїль: кпити собі зі себе самих і з цїлого сьвіта. Хто знова не здає собі справи, яку задачу має сповнити часопись для своєї суспільности, той нехай не береть ся не до свого дїла.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗА! СКЛИКУЙТЕ ВІЧА В СПРАВІ ВОЄННОЇ ЗАВЕРУХИ! ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ!

НЕ ЗАБУВАЙТЕ!

що Товариство Русько-Американських Горожан і Товариство співацьке ім. Лисенка

устроює

В СУБОТУ, ДНЯ 10-го ЦЬВІТНЯ С. Р.
в Mercantile Hall, 849 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

представленє

НЕВОЛЬНИК

драма в 5-тьох діях.

Початок о годині 8-ій вечер.
Вступ: $1.00, 75 цнт., 50 цнт. і 25 цнт.

Дохід з представленя призначений на підмогу бідних вдів і сиріт по полягших героях в ріднім краю. Думаємо проте, що кождий Русин і Русинка явить ся на сїм гарнім представленю і сим способом причинить ся до збільшеня сего фонду.

Комітет.

РОДИМЦЇ! СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ.

СЕКЦІЯ ДРАМАТИЧНА ТОВ. „ВІЛЬНІ КОЗАКИ" В РОЧЕСТЕР, Н. Й., ВІД. 316. У. Н. СОЮЗА.

В СУБОТУ, ДНЯ 17. ЦЬВІТНЯ 1915.
Литовська галя, 575 Джосеф Аве.

НОВІСТЬ!

„ПСОТНИК"

комедія в 5. діях.

З німецької мови перевів Степан Склепкович.

ОСОБИ:

Себастіян Лянґальм, дїдич .... п. В. Зубик
Ельміра, його жена .... п-на М. Камінська
Дора, їх дочка .... п-на А. Мазуркївна
Еміль Гурлєбуш (Псотник), їх кузин, п. С. Склепкович
Майор Лянґальм, брат Себаст. .... п. Л. Весоловський
Міра, його дочка, вихов. Ельміри ... п-на С. Гулінївна
Селїкур, молодий барон .... п. О. Шеремета
Крік, економ дібр Себастіяна .... п. Д. Татиґа
Вартовий, нічний сторож .... п. П. Мазуpик
Режісер: **Ст. Склепкович.** Суфлєр: **Дм. Федик.**

ЦЇНИ МІСЦЬ: В двох перших рядах по 50 цнт., в дальших чотирох рядах по 35 цнт., прочі по 25 цнт.

Початок о год. 7.30 вечером.

ПО ПРЕДСТАВЛЕНЮ ТАНЦЇ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(За оголошеня поміщені в сїй рубрицї платить ся по 1 і пів цента за кожде слово за одноразове поміщенє, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщенє).

Пошукую свого шваґра **МИХАЙЛА СІРОГО.** Походить з Соколівки коло Ожидова, повіт Золочів. Хто би знав о його адресї, або він сам, прошу написати на адресу: Ilya Mandybur, Box 689, Weyburn, Sask., Canada. 41

Йосиф Забава з Лісової, пов. Радехів, котрий находить ся в шпитали, пошукує своїх братів і товаришів: **ІВАНА ЗАБАВУ і ПЕТРА ЗАБАВУ, ДАНИЛА ЗАЛІЗКО і ГНАТА ЗАЛІЗКО.** Просить ся адресувати: Josif Zabawa, Reserve Spital, Buergerschule III., Abt. 10, Tuln a. d. Donau, Austria. 41

Евстахій Процик з Лопушан, п. п. Оліїв, пов. Золочів, пошукує слїдуючих осіб: **КОНСТАНТИНА ПРОЦИКА, МАКСИМА ШВЕЦЬ, ПЕТРА ДОРИХА, ОЛЕКСУ ПОЛЬНОГО, КОНДРАТА ПРОЦИКА, НАУМА ГАРАСИМА і ПЕТРА ЛУПЧИКА.** Просить ся повисше вимінених осіб писати на адресу: Eustachij Procyk, Reserve Spital, Buergerschule, Tuln a. d. Donau, Austria. 41

ФАРМА НА ПРОДАЖ. 40 акрів землї з лїсом, 2 доми, 2 корови, один кінь, кури і всї знаряди фармерські. Фарма находить ся близко фабрик і міста. Цїна $1350.00. Голоситись до: John Sedlarz, West Willington, Conn. 41—46

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ ШЕСТА ЛЇСТА СТРАТ УБИТИХ, РАНЕНИХ, ПОЛОНЕНИХ І ПРОПАВШИХ В ТЕПЕРІШНІЙ ВІЙНЇ УКРАЇНЦЇВ. ЦЇНА ОДНОЇ ЛЇСТИ 15 ЦНТ., ШІСТЬОХ ЛЇСТ РАЗОМ 65 ЦНТ. НАБУТИ ЇХ МОЖНА В „СВОБОДЇ".

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЧИТАЮТЬ ОГОЛОШЕНЯ.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободї", редакція не відповідає. Хто замовляє щонебудь з поміщуваних оголошень, нехай звертаєть ся просто на адресу тої фірми, яка оголошує ся; в „Свободї" належить замовляти лише те, що „Свобода" оголошує від себе. На се треба добре уважати.

Звертаєсь увагу Вп. читачів нашої часописи, що, коли вони висилають замовленя до фірм оголошуючих ся в нашій часописи, роблять се на власне ризико і редакція за се відвічати не може.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States: $2.00 per year, $1.00 per 6 months, 0.75 per 3 months	В Злучених Державах: на рік $2.00, на пів року $1.00, на 3 місяці 0.75
In Jersey City, Canada and other foreign Countries: $3.00 per year, $1.50 per 6 months, $1.00 per 3 months	В місті Jersey City, до Канади і других країв: на рік $3.00, на пів року $1.50, на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

За всі оголошення поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертає ся.

УКРАЇНСЬКІ СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ.

Сю статю прислав до редакції „Гайдамаків" один з визначних провідників української соціяльно-демократичної партії, а тепер сотник при Січових Стрільцях, п. Володимир Темницький. Подаємо сю статю з деякими пропусками, що відбігають задалеко від подаючої у наголовку теми.

Стрілецький мілітарний рух серед українського народа починаєть ся з вибухом балканської війни. Коли на балканськім півострові розпалила воєнна заверуха і коли здавало ся, що ся заверуха може що хвиля довести до европейського конфлікту, а зокрема до війни між Росією і Австрією — українська суспільність почала готовити ся до того, щоб у майбутній війні проти царату не бути безчинною, несьвідомо своїх цілий та завдань масою, але щоб зі своєї сторони виступити чинно та оружно проти найбільшого свого ворога, найзавзятійшого свого гнобителя.

Централї українських гімнастичних товариств у Львові заходять ся зараз же творити стрілецькі товариства, чи то в лоні істнуючих гімнастичних товариств, чи то яко окремі товариства. Але як з одного боку галицькі власти роблять тим заходам уперті перешкоди, так з другого — се треба з жалем ствердити — політичні сфери української суспільности ставлять ся цілком байдуже до сього нового в народі руху і не дають йому зі своєї сторони ніякої підмоги. Ся байдужність проявляла ся переважно цілковитим легковаженєм стрілецького руху, а подекуди виродржувала ся навіть у насьмішки та зле укривану ворожість.

Становище самої української суспільности до стрілецько-мілітарного руху було аж до вибуху теперішної европейської війни поділене і то дуже нерівномірно.

На загал більше прихильно ставляли ся до сього руху низші верстви української суспільности, себто ремісничі, робітничі та селянські круги. Так звана інтелїґенція розпадала ся в оцінці згаданого руху на два далеко нерівні табори. Старше поколїнє не могло ніяким чином погодити ся з сею новою ідеєю. Не можна дивувати ся сій появі. Часи воєнної боротьби українського народу за свої права за волю і незалежність так давно минули! Хмельницький, Мазепа й инші провідники оружної боротьби за державну незалежність України — так далекі часово від сучасної хвилі, що наша суспільність може лише так поликувати ся на них, як поликують ся на пожовклі старі документи; може пишати ся ними, як пишав ся нащадок гербом своїх предків, але не спроможна анї відчувати їх усіми нитками душі, ані переживати їх так щиро й горячо, як переживають ся се, що не тільки приміщено ся десь у комірках мозку, але що кружляє ще в крови, що атакує нерви.

Яке величезне значіне має тут часове віддалене, з якою силою впливає воно на психольоґію народу, доказує найкрасше порівнане межи польською й українською суспільностю, зглядно межи польськими й українськими змаганями до державної самостійности.

Сила, живучість і популярність ідеї самостійної Польщі, запал польської суспільности до оружної боротьби дасть ся виснити і оправдати тільки при помочи певних законів природи. Коли є неоспоримо природничою правдою, що з кровю батька переходять на сина певні тілесні і душевні прикмети рас, то з кровю, котра обриськувала шаблї і баґнети російського війська, з кровю, з котрою мішало ся олово російських куль, мусїло перейти на синів воєнне завзяте, жадоба кровавої розправи. Майже нема польської родини, в котрій не було би жовнїрів з 31. і 63. року. Боротьба за самостійність Польщі — се для польської суспільности не спомини, не традиції записані на пожовклих від старости документах — але щось таке близке і безпосереднє, що зачіпає родинні почуваня. Нинїшнє поколїнє Поляків на власні очи бачило ще майже сьвіжі рани на живім тїлі батьків і дядьків своїх. Кілько з нинїшних польських леґіоністів, бувши малими хлопчиками, бавило ся збруєю, вищербленою на кістках російських жовнїрів; кілько разом з молоком матери ссало її гіркі сльози, якими оплакувала вона втрату мужа, батька чи брата, що поляг у кривавій січи з Москалями! Та кров і ті сльози, ті рани і калїцтва найблизших і найдорозших осіб — се ті безпосередні чинники, що просто фізично впливали і впливають на сучасне поколїнє Поляків. Вони зродили ідеї, вони дали напрям думці, проявили себе з елєментарною, майже несьвідомою силою. На тій основі, а не на основі льоґічних розумовань, чи памятєвих споминів, виросла польська ірредентистична (змагаюча до політичної независимости) література, пійшла пропаґанда боротьби за самостійність Польщі. Тут не ідея, що зродила ся в умах мислителїв, була доцільно пропаґована і педаґоґічно вщовпувана в молодій поколїня і не політичні міркованя, з розумовою оцінкою всїх моментів за і проти, дали яко вислїд, яко політичну програму самостійність Польщі і оружну боротьбу за неї — а просто почуваня, що зачіпали нерви, шукали собі вислову недавно ще в письменстві, а тепер у чиннім оружнім боротьбі.

Усього того якраз не доставало українській суспільности. Часи, коли українська кров проливала ся за волю України, такі далекі, що теперішнє поколїнє знає про них лише з книжок. Сучасне поколїнє треба би було щойно доцільною роботою виховати і приготовити до того, щоб з оружем в руках могло стати до воєнної боротьби за волю України.

Сама ідея державної самостійности України — се у нас Українців плід політично-економічних розважувань, льоґічний висновок цілого ряду економічних, суспільних і політичних тез. Ідею державної самостійности України пропаґувало ся серед нашої суспільности передусїм сим способом, що наводило ся цілий ряд арґументів, зачерпнених з обсягу ґеоґрафії, ґеольоґії, суспільної економії, а вкінци політичної структури Европи. Отсе була основа, на якій в кінцевих роках XIX. століття виростала і поширювала ся ідея державної самостійности України.

Віддїлена таким далеким часом від тої доби, коли український нарід брав участь у війні в імя своїх власних ідеалів, теперішна українська суспільність піддала ся несьвідомо впливам пацифістичних (миролюбивих) ідей. Скріплено впливів пацифістичної пропаґанди пособляли серед української суспільности в значній мірі також антимілїтаристичні ідеї. Загалом треба сказати, що певне помішане двох зовсїм ріжних ідей, іменно ідеї пацифістів та ідеї антимілїтаристів, дасть ся замітити не тільки серед української суспільности, але навіть в широких сферах европейського населення загалом, іменно в тих сферах, до яких дійшли ідеї антимілїтаризму яко невіддільна часть демократичного сьвітогляду. Завдяки сьому навіть члени революційних партій були подекуди рівночасно проповідниками пацифістичних ідей!

Розуміє ся, що таке помішане двох ріжних ідей могло наступити лише завдяки зовсїм поверховному та формалїстичному способови думаня. Хто під впливом самого звука слова тратив вгляд у суть понятя, у того мілїтаризм і мілїтарний рух зливали ся в одно. А тимчасом мілїтаризм се лише певна система мілїтарного руху, система повязана тїсно з теперішним устроєм держав, система, що випливає з сучасного капіталїстичного ладу. Противенством для мілїтаризму — се не пацифізм, але инша система мілїтарного руху, приміром народна мілїція. Пацифізм перечить всьому: мілїтаризмови, народній мілїції, а навіть революції.

Усї ті ясні правди попали серед української суспільности у занедбане. Не було у нас анї одної серіозної спроби теоретично їх розглянути. Цїлі поколїня нашої молодїжи виховували ся в такім туманнім помішаню згаданих двох ріжних ідей — а се довело до того, що на мілїтарний рух серед Поляків з нашого боку задивляли ся з насьмішкою „ідейної" висмости та „програмової" непорочности. Довело до того, що коли у нас проявили ся почакти мілїтарного руху — то заходи сї попали на цілком непідготований, а навіть ворожий ґрунт. І треба було щойно вибуху війни, треба було цілого скомплікованого апарату ріжнородних впливів, щоб становище української суспільности до мілїтарного руху змінило ся. Вправдї зе зміна була більше формальна, бо до сутевої зміни так нагло і в такім короткім часї не могло дійти, але сам факт зміни становища, факт виставлення подку з Українських Січових Стрільців, мусить мати дуже далекойдучі і глибоко в душу народа сягаючі наслідки.

Говорить ся тепер у нас про переоцїнку цїнностий, іменно у відношеню до мілїтарного питаня, яка мала зайти в цілій нашій суспільности. Ся характеристика не зовсїм вірна. Переоцїнювати цїнности можна лише тоді, коли сї цїнности загалом були і займали якесь місце в думках суспільности. Висловлюючи ся конкретно, у нас можна би говорити про переоцінку, як би ми були перед тим програмові пацифісти, а тепер стали прихильниками війни, або з антимілїтаристів перемінили ся у мілїтаристичну суспільність.

Тимчасом програмового пацифізму у нас нема і не було. Становище великанської більшости суспільности до сього рода питань було ніяке. Цїла ся катеґорія дуже важних питань була нашій суспільности цілком чужа і далека. Говорило ся вправдї нераз в ріжних торжественних промовах, що наша свобода може бути здобута лише „кровю і залїзом" (фраза ся бувала дуже гучно оплескувана), але на тім і кінець. Ніхто не розбирав сих питань теоретично, ніхто не тягнув практичних висновків. Головна причина сьому не теоретично відємне відношенє до сеї справи — а якась чисто фізична відчуженість та історична далекість. У нас завмер інстинкт воєнної боротьби за свої права, завмер через повільний віковий занепад.

Щодо антимілїтаризму — то програмово визнавали його лише соціял-демократи, а так від більшого сьвята також радикали. Але соціял-демократи свого становища не змінили. Досить вказати на ріжницю між антимілїтаризмом і пацифізмом, досить пригадати, що соц.-демократія все була і є не тільки за оружною боротьбою в обороні політичної свободи, коли та являєть ся загроженою, але навіть за оружною боротьбою за свободу, коли обставини так складають ся, що оружною боротьбою можна добути свободу.

Соціял-демократія не була нїколи проти кождої і всякої війни, лише проти війни певної катеґорії. Коли якась війна — як теперішна проти Росії — має принести висвободженє народних мас з політичного ярма, має дати волю поневоленим народам — то проти такої війни не може бути анї один щирий соціял-демократ. До боротьби проти царату, ворога волї, поступу і сьвітла, до боротьби проти „тюрми народів" — повинні стати всї, хто може оружно боротися!

Правда, соціял-демократи є за удерженєм мира, але не мира за всяку цїну. Коли би приміром цїною мира мало бути те, що Галичина малаб відпасти від конституційної Австрії, а піддати ся під руку російського царя — анї один український соціял-демократ такої цїни за мир не заплатив би.

Ось-такий більше-меньше був стан української суспільности в Галичині, коли схочемо оцінити його зі становища збірної психольоґії та політичних програм під пору вибуху сучасної війни.

Війна поставила всї ті питаня рубом, принеєволила ними заняти ся і розігнала той мрачний туман, в якім наша суспільність куняла.

Не було часу на теоретичне розібранє питань, на вияснюванє дорогою дискусій — виясненє їх практичним вчинком: виставленєм корпусу наших добровольців. І власне виставленє корпусу „Українських Січових Стрільців", участь того корпусу в оружній боротьбі проти Росії — має для нас кольосальне значінє.

Передусїм ідея нашої державної самостійности, про котру ми на довгі часи були призабули, котру ми в останній добі нашого політичного житя вправдї знову воскресили, але лише в сфері теоретичних ідеалів і душевних бажань, стає для нас тепер цїлю, задля якої йдуть наші добровольці у бій. Вирозумована ідея всякає в кров народу, стає невіддїлимим складником народного орґанїзму, природною частиною його душі.

Кров пролята на поли бою доборовільно і за ясно усьвідомлену цїль підносить нашу суспільність з тих низин, де невольник хилить ся під ногами свого пана і в покорі приймає удари — до тих вершин, де сьвідома свого достоїнства і змагаюча до своєї мети суспільність стає до отвертої боротьби проти того, хто неволить її.

З тою хвилею, коли тисячі галицьких Українців зголосили ся добровольцями до боротьби на житє і смерть за визволенє України — увійшла нова душа в тїло нашого народа! Злетїли з нас кайдани, правда не ті, які силою факту, що над українським народом панує наїзник, вяжуть свободу наших рухів, але ті далеко гірші, тяжші і сороміцьші кайдани, про котрі сказав Франко: „але ум мій є раб і душа моя раб".

Які не будуть реальні зміни, котрі сучасна війна нам принесе — для епохального внутрішного перевороту — підєм поваги для самих себе як народу, що з власної волї кладе житє і проливає свою кров, щоби здійснити свою збірну постанову — зостанеть ся, як би там не було, скарбом нашої національної душі, скарбом, якого ніякий ворог нам не забере, скарбом, що на вік зостанеть ся гордощами і житєвою іскрою для сучасних і грядучих поколїнь! Своїми добровольцями український нарід доказав, що його ідея політичної незалежности — се не якась високопарна фраза, але клич, що сягає у глибину народних мас і є вже досить сильний до того, щоб ті маси двигнути у вир оружної боротьби. В серпни 1914. року скінчив ся період української історії, якого початком був упадок останнього народного повстаня, невдача останньої спроби узискати незалежність. **Леґіон Українських Січових Стрільців уводить нас в нову епоху. На арені европейських подій перестаємо бути бездільною силою, якої руxами нермує чужа рука. Відзискуємо назад нашу колишню активність і самі собі визначуємо шлях. Стаємо чинником, що має власну волю і змагає до власної цїли.**

Через леґіон Українських Січових Стрільців, що у сучасній европейській війні бере діяльну участь і під нашим національним стягом веде криваву боротьбу проти найбільшого нашого ворога, входимо поміж воюючі европейські народи на рівних обовязках і рівних правах. Історична доля звела нашу участь в европейській війні до одного леґіону — але хоча той леґіон не богато може вплинути на вислїд війни, то всеж таки він буде нашою леґітимацією там і тоді, коли і де ліквідувати-меть ся сучасну війну.

Ми віримо, що сучасна европейська війна принесе визволенє українському народови, а почуваємо, що визволенє се окупляємо власною нашою кровю і житєм найкрасших наших людий. Ся власне обставина, що таке почутє в нас родить ся і що родить ся на твердій основі фактів — дає нам друге почутє — почутє, що ми народ, який не тільки має свою минувшину, але народ, що має волю бути народом і має силу бути народом.

Факт участи Українських Січових Стрільців у війні мусить мати великий вплив і на відносини других народів та держав супроти українського народу. **Наш леґіон добровольців є для кождого доказом, що український народ потрафить за свої права стати до оружного бою, що не зрезиґнував зі своїх прав до незалежного істнованя, що готов здійснене сих прав силою переперти.**

З сею обставиною мусїти-ме числити ся кождий, хто прийде у сяку чи таку стрічу з українським народом.

І коли до вибуху сучасної війни могло декому здавати ся, що довголїтнє ярмо поневолило на вік цілий український нарід і що нарід сей став нездатний протидїлати навіть на найтяжші кривди — то сей погляд мусить тепер перейти до історії. **Цїлий сьвіт, близші чи дальші сусїди мусять числити ся з тим, що завдяки европейській війні український народ виступив на арену, сказав, чого хоче і до чого стремить, і з тої арени незаспокоєний у своїх політичних змаганях не дасть себе анї усунути, анї силою струтити: місця свого на ній боронити-ме кровю і залїзом!**

Вол. Темницький.

УКРАЇНСЬКІ ВОЄННІ БРАНЦІ В АВСТРІЇ І В РОСІЇ.

В українській часописи „Діло", яка тепер виходить яко тижневик у Відни, знаходимо в числі 10-ім з 13-ого марта с. р. цікаву статю про українських воєнних бранців у двох воюючих зі собою державах, яку отсе подаємо в цїлости.

Російські бранцї в Австрії мають приміщенє в окремих до тої цїли збудованих бараках. Се просторі ряди наскорі побудованих деревляних будинків. Табор такий виглядає на місточко. Побіч бараків на мешкана і саль на обіди є бараки на склади мяса, на кухню, пекарню, пральню, купальню і золярню, на шпиталь і т. д. Є також осібні бараки на робітнї, варстати, є навіть „гал" на богослуженя. Так у нас.

У Росії представляєть ся воно инакше. Подібних бараків Росіяни для австрійських і німецьких бранців майже не будують. По найбільшій части переджують вони їх в опорожнених касарнях або подібних державних будинках. Та найбільше практикований є звичай творити так звані

„воєнні огородки".

До сего призначено богато місцевостий на Сибіри, які лежать при зелізничім сибірськім шляху. Туди висилають вони бранців на кватири — себто розміщують по господах — а властителям за прокормленє платять відповідну винагороду. Кольонії сї находять ся в великій скількости в середній Сибіри — як Іркутск, Красноярск і много инших.

Щодо

трактованя бранців

істнують окремі міжнародні умови.

Жовнїр не повинен в полонї відчути зневаги свого достоїнства, своїх релїґійних, національних, чи політичних поглядів. Тому кожда культурна держава стараєть ся сього права придержуватись; а саме стараєть ся іти на зустріч релїґійним та національним бажаням полонених. Недопустима є у культурних народів ногорда і висьмівуванє вітчини, за яку передше бранець боров ся — недопустима є політична аґітація, яка малаб на цїли захитати вірність бранця вояка для бувших його полководців і для володаря держави.

Тимчасом з вісток, які передістають ся від австрійських бранців у Росії, згадані права не мають там не то пошаниску, але їх уряд російський прямо ломить і топче.

Правда, на боці полишає він німецьких і австрійських Німців — і що до них зберігає деяку льояльність але зовсїм иншу дорогу вибрав щодо Славян австрійських — а ще иншу щодо Українців з Галичини. Відношенє уряду знова до Українців инше, а до галицьких москвофілів инше.

Про пошанованє релїґійних, католицьких почувань українських вояків нема навіть мови.

А вже про пошанованє національних українських почувань вже навіть нема що й згадувати.

(Дальше сконфісковано австрійською цензурою; можливо, що були такі прикрі річи, які могли викликати „занепокоєнє". — Ред.)

Австрія шанує права, запоручені воєнним бранцям. Шанує переконаня релїґійні, національні і т. д., власти військові поступають безсторонно без огляду на приналежність релїґійну і національну. Що більше, з повним вдоволенєм підносять самі російські бранцї, що мають своїх православних сьвященників, які відправляють в часї сьвят, та роблять їм торжества — от хочби недавно різдвяні та йорданські. Протестанти, католики, жиди мають також заспокоєне своїх духовних потреб.

Між російськими бранцями в Австрії находять ся також закордонні Українцї. Буде їх около 30.000 і живуть в бараках в ріжних місцевостях, яких є в Австро-Угорщині понад 60. Усїх бранців в Австрії по ґазетним і урядовим обчисленям буде тепер коло 250.000. Найбільше Українців буде в одним таборі в Австрії гор., в одним в Стирії, в двох в Чехії та в трох на Угорщині.

Житє бранців є одностайне, в зимі навіть монотонне. Головно не знають, що робити з вільним часом. Через те мають доволї часу до думаня, яке родить в них велику тугу за родиною. Жінкою, дїтьми — і наслїдком того деньденно відходять десятки тисяч листів до родин. Змісти листів очевидно подібні — допити про здоровлє рідні, повідомленє, що він в неволї, та молитва за мир.

Очевидно розлука з родиною наводить тяжку тугу на вояка. Штучно викликаний воєнний настрій у російського вояка скоро уступає, а його місце займає туга. Управа російської армії числила ся з тим, і старєть ся штучно піддержувати дух в армії — і тому злагдила готові друковані листи для салдатів, які мають бути доказом геройства вояка, а надто піддержувати „патріотичного" духа в родині і суспільности. Такі листи звичайно ілюстровані — з вірху з'ображений бравурний приступ російської піхоти чи кінноти, а потім іде звичайно або прозою друкований лист.

Ось зразок:

Пишемо з окопів до рідні!
Милі мої рідні!
В перших стрічках спішу звістити Вам, дорогі,
Що я по милости Божій жив і здоров,
Убиваю на смерть ворогів.
Вас, дорогі, я прошу, не плакать обо мні,
Бо обовязаний я бути на війні,
Боротись з врагами я смило іду
За Царя і Русь сьвятую не пожалію і жизнь мою.

Та і смерть мене не страшить,
Щоби тільки ворогів Руси сьвятой побідить.
І вірте, поборемо ворогів батюшки Царя
Тоді і до Вас, мої дорогі, зійде „всерусское Ура!"
Кому суджено буде, той остане живим
І вернеть ся з поля бою опять к' своїм рідним.
— — — — — — —
До свидания, за мною не скучайте
А може буть із „Георгіемъ" мене ожидайте...

Та того рода листів не посилають Українці. Між ними є також люди ріжних станів і занять. Є сьвідомі, є меньше сьвідомі — є й такі, які свою національну окремішність зазначують тільки словом „хахол" або „малоросс".

Одно інтересно: коли Москалї попри спанє, харч і мир про нїщо инше не балакають — **то у всїх грамотних Українців слїдне бажанє книжки, лектури, читаня.**

Се вельми цікаве. Британське заграничне товариство може похвалитись великою скількостю листів від бранців Українців; тесаме й Центральне Червоного Хреста і приватні наші люди та редакції і товариства, в яких вони благають засланя їм книжок, щоби „покормити свою душу".

Очевидно в більшости відозвалось у них бажанє лектури духовного змісту, сьвятого письма. Нема двох думок, що коли як коли то тепер значінє сьвятого письма, переложеного Кулїшем, показалось наглядним.

Ось один виїмок з листа російського бранця Українця:

„Вельми Шановні Добродії!

Ми російські Українці, військові полонені щиро прохаємо Вас допомогти нам в розвиткові духових потреб святим писанієм, без котрого ми почуваєм себе дуже не гарно. Деякі бо від тоскуваня начали злитись і ображати один одного, грати в негарні іграшки і т. п. Далі стає не можливо дивитись на те і ми маємо повну надію на Вас, що Ви не відкажете переслати нам святих книжок..."

Велика скількість знова просить о переслане

Кобзаря Шевченка.

Кобзар має дуже великий попит, а поезії Шевченка лишають такий сильний вплив, що деякі з бранців ладом поезії Шевченка пишуть листи до родин в Росії.

Ось виїмок з листа, де просить бранець Кобзаря.

„Високоповажаний Пане Добродію.

Я і другі вже кілька разів просили Вас бодай о оден примірник Кобзаря. Тільки такого і до сього часу не одержуємо.

Либонь чи не цензура цему причиною. Так розяснив менї наш Добродїй Комендант, до котрого я по цему дїлу звертав ся. За для чого беру на себе сьміливість звернуть ся до Вас, вельми шановний Добродію, з найширійшим проханєм, коли ласка Ваша на те буде, надіслати по моїй адресі бодай один примірник з умовою — Вашого доповненого закордонного видання. Щиро прохаючи Вас пробаченя за турботи, зостаюсь до Вас з високим поважанєм і шанобою...

Пришліть конечно, а я заплачу за його з приємностю".

Не буде отже дивно, що книгарня Наук. Товариства ім. Шевченка по вмарші Москалїв до Львова в короткім часі розпродала всї майже українські книжки — за „Кобзаря" заплатив один офіцир, російський Українець 100 кор.; не дивним буде, **що инший російський офіцир Українець бажав собі в бою лягти, але з Кобзарем при серци...**

Бранці Українці благають взагалі лектури і часописий; з книжок головний попит за ісгорією України Аркаса.

Заки наведу того рода листи, писані до одного Українця з Галичини, тепер у Відни — замічу, що читанє української книжки спричиняє бранцеви чимало клопоту. Українці сидять в суміші з Москалями, які пильно слїдять кождий крок Українців. **Тамий Москаль, побачивши українську книжку, починає лаятись з Українцем, мовляв, що Українець зраджує „отечество", царя-батюшку та грозить по повороті донести начальству, і т. д.**

Робота застраханя деколи осягає свою цїль у прибитих українських мужиків, але у сьвідомих стрічає ся з рішучим протестом.

В найблизшім числї подам читачам „Дїла" кілька листів, які дуже гарно ілюструють відносини серед табору Москалїв до Українців.

Гр. Минетей.

Коли хочете мати спокій в родині, то мусите купити календар У. Н. Союза на 1915-тий рік, бо нічим так не задоволите цілої родини, як власне тим календарем. Він такий красний і цікавий, що кождий покине пусту сварку або сплетні, а возьме ся до читаня і навчить ся богато цікавих та вартісних річий. Один примірник коштує всего вже разом з почтою 60 ц. Купіть собі і радьте другим Замовленя посилайте до „Свободи".

ПОСЛІДНИЙ ЛИСТ СІЧОВОГО СТРІЛЬЦЯ ДО МАТЕРИ.

Мене трафила куля, дорогі Мамо. Стало ся, може і не зле. Вони, вороги, кидали бомби з кріпости. Ми ішли на них штурмом. Мене пірвала лють. Я біг цілою силою на ворога і при тім може занадто стратив я обережність. Инші товариші перед тим погибли. Я також був впав, але встав і пігнав дальше. А коло мене тріскали ґранати. Сотник кричав свою команду, та вона не доходила вже до мого слуху. Я бачив, що вже близенько до ворожих засїдків, вже бачив я виразно лиця, шапки і блюзи ворогів. Гнав я на них і кричав: „Гура!" В тім „тарах", мене щось пхнуло і я відразу лежу на землї.

Не гадайте, Мамо, що мене болїло. Ні. Лише чоловік хапаєть ся за чоло, в пригорщи відразу повно крови, в очах потемніє, корчі стиснуть руку, а в нїй і ґвер, ноги заломлять ся в колїнах, чоловік хитнеть ся і — більше не памятає нїчого...

Тут менї добре. Лежу в військовім лазареті (шпиталі). Що дня доглядає мене сестриця. Має вона білий очіпок на голові і жовтаве волосє, як Петрова Катря. Кажуть, що се ґрафиня, але так не можна її тут називати, лише „сестриця". Носить ся вона дуже скромно, працює без заплати, а доглядає мене дуже точно, чемненько і ввічливо, хоч знає, що я селянин, бідний і простий. Вона поправляє подушку під моєю головою, відсьвіжує мої бандажі, прохолоджує палючу мене горячку, а чує і спішить до мене з помічю, хоч я по тихо я її взвав би. Має дуже ніжні руки, а тут тяжко працює. Вона пише для мене і сей послїдний лист до Вас. Так, послїдний, дорогі Мамо, послїдний! Се завчасу Вам доношу. Кріпіть ся, дорогі Мамо, та не тратьте надії на Божу опіку.

Я болю не чую, Мамо. Мучить мене лише якась дивна сонливість і страшно палить мене горячка.

Якраз тепер бачу нашу малу хатину, ось там при дорозї, на горбочку, між вишнями. Зачинає вечеріти. Кури чось сполошили ся і розлетїли ся. Тітка їх прикликує і заганяє. Краса корова ричить в стайнї, а Бриско бреше за чиїмсь возом. Чи то не Петро поїхав, Мамо! Здаєть ся, се була його „шкапа". Поздоровте, Мамо, нашу худобину від мене і всю деревину в саді і цьвіти. Якраз тепер каже лікар надімною: „Боже, Боже". Та вони всїх тут так потїшають. Перед хвилею просив я його, щоби сказав менї щиру правду, чи буду я жити. Та він лиш стиснув легко мою руку і я зрозумів його... Більше вже я його не питав...

Завзято я боров ся, Мамо, як з ворогом так і зі смертю. Завзято, як український стрілець.

Нинїшної ночи було на небі повно звізд. В ночи бачив я нашу ниву, нашу любу землицю. Бачив я і гріб небіщика тата враз з хрестом на кладовищи, а побіч него і гріб нашої малої Олї, повний цьвітів неначе в маю. Та не знаю, чи я се бачив чи відчував чи лише менї здавало ся, що тато і сестра ждуть на когось. Мамо, поклоніть ся від мене їх гробам і скажіть, що менї до них було за далеко...

Не плачте, Мамо. Я спокійно спічну тут, на чужинї. Спокійно і з честю, як вірний Україні Січовий Стрілець. Може колись і сюди зайде який наш земляк, може сяде побіч мого гробу, а може і галузками і цьвітами його омаїть. Може і затужить, думку засьпіває, нашу дорогу думку, а відходячи скаже: „І я мав товариша, та і він погиб".

Настане мир, Мамо. Все відновить ся, що знищила воєнна буря і пожежа. Воскресне може і Русь-Україна. Та тисячі-тисячі сего не побачать, і я ні, Мамо. Та, хоч я селянин, чую се і знаю, що вже перед тим, нїм далеко від Вас постигла мене ворожа куля, своїм потом, духом і кровю вратував я частину України. Моя частина остала таки на вазї України і в стрежінню-пшику її жизни. Не збудував я міста ні замку, не сотворив ліса ні парку. Але дрібну частину України я таки виратував-спас...

Дві хатини, Мамо, зі своїми соломяними стрїхами, завсїгди чомусь-то стоять менї перед очима: наша і хатина Петра, де проживає Катря. Катря, з якою я від маленька бавив ся і якої білено я цьвітами маїв. Поклоніть ся, Мамо, від мене тим хатам від мене. А Катрі скажіть: „він погиб". Колиж вона заплаче, то скажіть їй: „він казав тебе поздоровити". Колиж Вам біль серце стисне — а я Вас знаю, Мамо, — і війна дальше потриває, то перекажіть Петрови і нашим читальникам, щоби всї вони, чим можуть, допомогли до визволеня України. Ви вже самітні, немічні і бідні, Мамо. Ви вже не вспії більше щось дати. Колиж хтось за те Вам дорікати тай Вас питати-ме, що дали Ви Україні-Неньці, скажіть на те: „Віддала я їй все найлїпше, одинака-сина"...

(З віденської „Свободи" ч. 2. з 16. лютого).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

(З „Дїла", ч. 10. з 13. марта с. р.)

Роман Гушул, однорічний добровольця 24. п. п., погиб на полудневім терені війни дня 19. жовтня м. р. Покійний був сином учителя, ґімназию скінчив сього року в Чернівцях, де був звісний яко добрий хорист. Відзначав ся гарними товариськими прикметами, тому тїшив ся між товаришами великими симпатиями. „До маршкомпаниї", яка відходила у Сербію, зголосив ся сам. — В. й. п.!

Іван Шинкарук, однорічний добровольця 24. п. п., родом з Пилип, коломийського повіту, погиб на полудневім терені війни. Зголосив ся також сам до „маршкомпаниї". Відзначав ся небувалою відвагою, а пишучий отсї стрічки був сам сьвідком, як Покійний кинув ся з своїм „швармом" серед граду куль і шрапнелїв на сербські машинові крісн. Се було дня 19. жовтня м. р. і тоді був Покійний ранений шрапнелем в плечі. По місяци, вернувши вдруге на поле боїв, погиб. — В. й. п.!

Володимир Сїнятович, народний учитель, помер на серцеву недугу дня 3. с. м. в Шлядніг (Стирія), де його поховано дня 5. с. м. Покійний родив ся мабуть у Жабю і там, а опісля в селї Шепорах провів молоді лїта. Власними силами приготовив ся до семинариї, яку скінчив у Станиславові, майже сам себе удержуючи. Опісля здав виділовий іспит і дістав посаду виділового учителя в Заболотові. Там жив до останних часів, себто до мобілїзациї. Покликаний до 24. п. п., працював Покійний по канцеляриях від рана до ночи і се його добило. Кілько праці вложив Покійний в Заболотів, про се говорять пророчисто всї тамошні просьвітні і економічні інституциї. Для своїх громадян був він невідступним дорадником і повірником і тільки його невсипущі заходи довели до сього, що в Заболотові вибрано в послїднім роцї — чи не перший раз від віків — чисто українську громадську раду. Покійний був незвичайно щирим і простим чоловіком, а характер його був чистий як слеза. — В. й. п.!

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Останними часами появило ся кілька сьвіжих українських часописий, тому не від річи буде зробити перегляд цілої нашої преси. При тім треба поділити сї часописи на певні ґрупи, після інтересів, які вони заступають.

Найстаршою американсько-українською часописию є **„Свобода"**, урядовий орган Українського Народного Союза, виходить в Джерзи Сіти Ню Джерзи три рази на тиждень. Напрям часописи є наскрізь національний.

В такім самім народнїм дусї писані також отсї часописи:

„Нове Житє", орґан запомогової місцевої орґанізациї „Згода Братств"; виходить в Олифант, Па., раз на тиждень.

„Народне Слово", орґан запомогової місцевої орґанїзациї „Народна Поміч"; виходить раз на тиждень в Мікісракс, Па.

„Гірник", бизнесовий приватний орґан, видаваний в Скрентон, Па., раз на тиждень.

„Україна", урядовий орґан місцевої запомогової орґанїзациї „Вільна Україна"; виходить раз на тиждень у Вілкс-бері, Па.

Часописи з напрямом народно-релїгійним:

„Америка", дневник, урядовий орґан „Провидїния"; виходить у Філядельфії, Па.

„Русинъ", урядовий орґан запомогової орґанїзациї „Собраніє греко-католицьких церковних братств". Ся часопись призначена для угорських Українців, видаєть ся латиньскими буквами, писана „угро-руським" говором; виходить раз на тиждень в Пітсбурґ, Па.

До катеґориї релїґійно-народних часописий належить зачислити **„Союз"**, орґан пресвитеріянської громади. Є се часопись релїґійна після засад протестантизму, а народні справи обговорюють ся в нїй о стілько, о скілько сее місця поза релїґійними справами. Виходить раз на тиждень в Пітсбурґ, Па.

Часописи меньше або більше виразного соціялїстичного напряму:

„Народна Воля", орґан „Руського Народного Союза". Виходить два рази на тиждень в Скрентон, Па.

„Гайдамаки", орґан запомогової орґанїзациї „Гайдамаки"; виходить раз на тиждень в Ню Йорку.

„Робітник", видаваний членами української відділу Сеціялїстичної Партиї в Дітройт, Міш., три рази на місяць.

„Пролетар", виходить раз на тиждень в Клївленд, О.

Деякі з тих часописий повстають лише на те, щоби по виданю кількох чисел упасти. Се й самозрозуміле, бо причина їх повстаня се лайка на місцевих людий, з котрими видавці часописи не можуть жити в згоді.

Кромі сього треба звернути увагу, що деякі часописи не то, що зовсїм не приносять користи українській справі, але навіть шкодять. Дїєть ся се тому, що дотичні редактори не знають ні мови, ні правописи, ні цїли і тому, читаючи сї часописи, маєть ся вражіне, що їх цїль: кпити собі зі себе самих і з цїлого сьвіта. Хто знова не здає собі справи, яку задачу має сповнити часопись для своєї суспільности, той нехай не береть ся не до свого дїла.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗА! СКЛИКУЙТЕ ВІЧА В СПРАВІ ВОЄННОЇ ЗАВЕРУХИ! ЗБИРАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ!

РОДИМЦІ! СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ФОНД ВИЗВОЛЕНЯ УКРАЇНИ.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

(За оголошеня поміщені в сїй рубрицї платить ся по 1 і пів цента за кожде слово за одноразове поміщенє, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщенє).

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ ШЕСТА ЛЇСТА СТРАТ УБИТИХ, РАНЕНИХ, ПОЛОНЕНИХ І ПРОПАВШИХ В ТЕПЕРІШНІЙ ВІЙНЇ УКРАЇНЦЇВ. ЦЇНА ОДНОЇ ЛЇСТИ 15 ЦНТ., ШІСТЬОХ ЛЇСТ РАЗОМ 65 ЦНТ. НАБУТИ ЇХ МОЖНА В „СВОБОДЇ".

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЧИТАЮТЬ ОГОЛОШЕНЯ.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободї", редакция не відповідає. Хто замовляє щонебудь з поміщуваних оголошень, нехай звертаєть ся просто на адресу тої фірми, яка оголошує ся; в „Свободї" належить замовляти лише те, що „Свобода" оголошує від себе. На се треба добре уважати.

Звертаєсь увагу Вп. читачів нашої часописи, що, коли вони висилають замовленя до фірм оголошуючих ся в нашій часописи, роблять се на власне ризико і редакція за се відвічати не може.

ВИКАЗ

убитих, ранених, полонених і пропавших Українців у теперішній війні.

СКОРОЧЕНЯ:

п. = піхота (інфантерія)
стр. = стрільці (єґри)
у. = улани
д. = драґони
а. = артилерія (полева)
а. кн. = артилерія кінна
а. гір. = артилерія гірська
а. кр. = артилерія кріпосна
г. = гавбиці (полеві)
г. т. = гавбиці тяжкі
пв. = піонїри
сап. = сапери
тр. = трен (достава амуніції і живности)
с. = санітети
л. = ляндвер (піх. краєвої оборони)
у. л. = улани ляндвери
а. л. = артилерія ляндвери
г. л. = гавбиці ляндвери
з. о. = загальне ополчене (ляндштурм)
ж. = жандармерія
ск. ст. = скарбова сторож.

Подане при імени число означає полк (реґімент), баталїон або дивізію.

(Дальше).

Листа страт ч. 92

видана 4. січня 1915.

ПОЛОНЕНІ:

Шайна Павло, 95 п. (в Росії)
Шепеляк Петро, 20 з. о.
Шеремета Федор, 20 з. о.
Шеваґа Іван, 20 з. о.
Шевчук Петро, 20 з. о.
Шкромиляк Антін, 20 з. о.
Шляпінський Франко, 95 п.
Шміндзюк Йосиф, 20 з. о.
Шнуровський Вас., 13 у. (в Росії)
Шпак Михайло, 20 з. о.
Шпак Павло, 20 з. о.
Шпильчак Гаврило, 20 з. о.
Шумський Антін, 20 з. о.
Шуст Матвій, 15 п. (в Росії)
Шувела Стах, 20 з. о.
Шикульський Петро, 95 п. (в Росії)
Шиманський Станислав, 95 п. (в Росії)
Щерба Кароль, 55 п. (в Росії)
Щербак Антін, 20 з. о.
Якимець Антін, 20 з. о.
Якобець Михайло, 41 п. (в Росії)
Яницький Франко, 13 у. (в Росії)
Янкевич Іван, 15 п. (в Росії)
Яськів Василь, 20 з. о.
Яціук Стефан, 20 з. о.

Листа утрат ч. 93

видана 4. січня 1915.

УБИТІ:

Бляховський Роман, 59 п. (18. XI, 1914)
Бобак Яків, 4 л. (у вер. 1914)
Вальків Петро, 4 тир. стр. (приділений з 34 л.)

РАНЕНІ:

Білий Теодор, 30 л.
Джурий Іван, 30 л.
Коцьолок Михайло, 30 л.
Костюк Іван, 22 п.
Кривуцький Никола, 22 п.
Лись Василь (цивільний фірман)

Листа утрат ч. 94

видана 5. січня 1915.

Українців нема.

Листа утрат ч. 95

видана 6. січня 1915.

УБИТІ:

Грубецький Франц (кад.), 55 п. (19. X, 1914)
Мах Йосиф (ляйтн.), 10 п. (21. X, 1914)
Площак Казимир (кад.), 55 п. (22. X, 1914)
Андрусишин Юрко, 95 п. (23—24. XI, 1914)
Автентик Іван, 10 п. (1. XI, 14)
Балита Лазар, 10 п. (28. XI, 1914)
Баран Павло, 10 п. (1. XI, 1914)
Басяманович Станислав, 95 п. 20—24. XI, 1914)
Басістий Іван, 95 п. (20—23. XI, 1914)
Базюк Йосиф, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Бемба Іван, 95 п. (19. XI, 1914)
Біґалик Володислав, 58 п. (24—30. XI, 1914)
Бобко Андрій (рез.), 10 п. (1. XI, 1914)
Богач Василь, 95 п. (10—24. XI, 1914)
Бацонь Віктор, 10 п. (27. XI, 14)
Бочуляк Іван, 10 п. (18. X, 1914)
Бонн Никола, 0 п. (1. XI, 1914)
Бойцун Іван, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Братусь Стефан, 10 п. (21. X, 14)
Буцовський Семен, 10 п. (22. X, 1914)
Бучко Петро, 10 п. (22. X, 1914)
Бучинський Франко, 95 п. (19. XI, 1914)
Буґера Петро, 10 п. (27. XI, 14)
Битнар Франко, 10 п. (22. X, 14)
Вандаж Михайло, 10 п. (25. X, 14)
Вархол Андрій, 10 п. (1. XI, 1914)
Веселий Михайло, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Вишневський Станислав, 10 п.
Витвицький Матвій, 95 п.
Владика Станислав, 10 п. (1. XI, 1914)
Война Володислав, 95 п.
Вовк Михайло, 95 п.
Волошин Михайло, 58 п.
Гаврилів Іван, 95 п. (пад. 1914)
Гаврилюк Володимир, 95 п. (23. XI, 1914)
Гентош Йосиф, 10 п. (23. X, 14)
Гладій Юрій, 95 п. (24. XI, 1914)
Глібко Франко, 10 п. (28. X, 14)
Глипка Петро, 95 п. (20—23. XI, 1914)
Гнаткевич Людвик, 10 п. (1. XI, 1914)
Гнатів Андрій, 10 п. (1. XI, 1914)
Гнатів Гринько, 95 п., 16 комп. (19. XI, 1914)
Головачук Іван, 95 п. (19. XI, 14)
Городецький Іван, 58 п. (24—30. XI, 1914)
Гучко Теодор, 10 п. (28. XI, 14)
Ґардій Василь, 95 п. (24. XI, 14)
Ґелета Іван, 10 п. (2. XI, 1914)
Ґіжовський Іван, 10 п. (1. XI, 14)
Гнип Данило, 95 п. (пад. 1914)
Грабон Адам, 10 п. (6. XI, 1914)
Грохольський Йосиф, 58 п. (пад. 1914)
Гронда Онуфер, 10 п. (1. XI, 14)
Гурґач Йосиф, 10 п. (1. XI, 1914)
Дума Стефан, 95 п. (пад. 1914)
Душенко Антін, 95 п. (пад. 1914)
Дзонь Андрій, 10 п. (22. X, 1914)
Задарко Евстахій, 10 п. (27. XI, 1914)
Зазуляк Дмитро, 95 п. (24. XI, 1914)
Земковський Йосиф, 10 п. (1. XI, 1914)
Зубель Никола, 10 п. (1. XI, 1914)
Іваницький Никола, 10 п. (1. XI, 1914)
Іванюк Василь, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Іваночка Іван, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Качур Павло, 10 п. (28. XI, 1914)
Кайда Іван, 10 п. (27. X, 1914)
Карабін Іван, 11 г. т. (20—28. XI, 1914)
К...чко Стефан, 10 п. (28. X, 14)
К...дай Михайло, 10 п. (2. XI, 14)
Коханий Стефан, 95 п. (23—24. XI, 1914)
Коченаш Франко, 10 п. (23. X, 14)
Колодій Олекса, 10 п. (28. X, 14)
Коник Володимир, 10 п. (22. X, 1914)
Конопка Гнат, 10 п. (2. XI, 1914)
Кость Іван, 10 п. (27. X, 1914)
Космідер Станислав, 10 п. (2. XI, 1914)
Костів Василь, 95 п. (19. XI, 14)
Ковальчик Матвій, 10 п. (18. X, 1914)
Ковальчик Петро, 10 п. (18. X, 14)
Ковалик Іван, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Козарик Михайло, 95 п. (20—23. XI, 1914)
Козимир Франко, 10 п. (1. XI, 14)
Кріль Теодор III, 10 п. (1. XI, 14)
Кших Лев, 10 п. (1. XI, 1914)
Кщивос Михайло, 10 п. (18. X, 1914)
Кулик Стефан, 58 п. (пад. 914)
Купчак Гринь, 95 п. (23. XI, 14)
Кураш Франко, 10 п. (23. X, 14)
Кутик Іван, 10 п. (1. XI, 1914)
Кузів Іван, 58 п. (24—30. XI, 14)
Лапіцький Іван, 10 п. (21. X, 14)
Ласко Йосиф, 10 п. (1. XI, 1914)
Ласовий Михайло, 10 п. (22. X, 14)
Лазор Роман, 10 п. (21. X, 1914)
Лемчик Петро, 10 п. (жовт. 1914)
Левицький Данило, 10 п. 22. X, 1914)
Левицький Стефан, 10 п. (1. XI, 1914)
Лісовський Никола (однор. добр.), 10 п. (жовтень 1914)
Литвинюк Іван, 95 п. (19. XI, 14)
Литвинюк Василь, 58 п. (пад. 14)
Льоренц Володислав, 10 п. (1. XI, 1914)
Луцків Михайло, 95 п. (23. XI, 1914)
Малик Іван, 10 п. (22. X, 1914)
Матичак Стефан, 10 п. (1. XI, 14)
Мельникевич Михайло, 10 п. (28. XI, 1914)
Мендика Йосиф, 10 п. (21. X, 14)
Микитка Юліян, 10 п. (2. XI, 14)
Мислик Адольф, 95 п. (23. XI, 14)
Мокринський Іван, 95 п. (20—24. XI, 1914)
Мосціцький Максим, 95 п. (19. XI, 1914)
Мосцішик Іван, 10 п. (1. XI, 14)
Мурдза Йосиф, 10 п. (2. XI, 1914)
Мурин Никола, 95 п. (23—27. XI, 1914)
Муший Іван, 95 п. (19—24. XI, 1914)
Музика Тимко, 95 п. (19. XI, 14)
Наконечний Тома, 95 п. (19. XI, 1914)

(Дальше буде).